

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019–2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petra Skalická

**Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR
a v SRN Severní – Porýní – Vestfálsko**

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Květoňová Lea, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART-TIME STUDIES

2019–2023

BACHELOR THESIS

Petra Skalická

**Education of pupils with special educational needs in the
Czech Republic and Federal Republic of Germany –
Rhineland – Westphalia**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

doc. PhDr. Květoňová Lea, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská/diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20.3.2023

.....
Petra Skalická

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Lee Květoňové, Ph.D., za její cenné rady a ochotu při vedení mé bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část je členěna do tří kapitol. První kapitola se věnuje vývoji a školní zralosti dítěte. Ve druhé části je popisováno vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR. Ve třetí části je pozornost věnována vzdělávání těchto žáků v SRN Severní – Porýní – Vestfálsko. Praktická část obsahuje dvě kazuistiky žáků a popisuje naplňování jejich speciálních pedagogických potřeb.

Klíčová slova

Inkluze, podpůrná opatření, speciální potřeby, školní věk dítěte, školní zralost, vývoj dítěte, vzdělávání žáků

Annotation

This bachelor thesis contains a theoretical and a practical part. The theoretical part is divided into three chapters. The first chapter is devoted to the development and school maturity of the child. In the second part, the education of pupils with special educational needs in the Czech Republic is described. In the third part, attention is paid to the education of these pupils in North Rhine-Westphalia, Germany. The practical part contains two case studies of pupils and describes the fulfilment of their special educational needs.

Keywords

Inclusion, support measures, special needs, school age, school maturity, child development, pupil education

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	10
1.1 Vývoj dítěte ve věkovém období 6–15 let.....	10
1.2 Školní věk dítěte.....	12
1.3 Školní zralost.....	12
1.4 Dopad sociálního prostředí na vývoj žáka.....	14
1.5 Dopad zdravotního postižení na vývoj dítěte.....	16
2 ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI V ČR.....	19
2.1 Školy zřizované dle § 16.....	20
2.2 Inkluzivní vzdělávání.....	24
2.3 Oblasti podpůrných opatření.....	26
3 ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI V SRN.....	29
3.1 Školy v SRN Severní Porýní-Vestfálsko.....	31
3.2 Speciálně pedagogická podpora.....	33
3.2.1 Zařazení dítěte do speciálního vzdělávání.....	33
3.3 Inkluzivní vzdělávání.....	35
PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
4 PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ SE SVP V ČR A V SRN SEVERNÍ PORÝNÍ-VESTFÁLSKO.....	38
4.1 Cíl výzkumného šetření.....	38
4.2 Výzkumný soubor a oblast řešení.....	38
4.3 Vlastní šetření.....	38
4.4 Kazuistika dítěte v SRN Severní Porýní-Vestfálsko.....	39
4.5 Kazuistika dítěte v ČR.....	43

ZÁVĚR.....	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51
SEZNAM ZKRATEK.....	56

ÚVOD

Téma této práce „*Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR a v SRN Severní – Porýní – Vestfálsko*“ bylo zvoleno vyvolanými diskuzemi o inkluzivním vzdělávání všech žáků jakéhokoliv postižení v různých zemích. Inkluze je ta správná cesta v případě, pokud jsou nastaveny optimální podmínky.

Celá společnost by se měla snažit vytvořit podmínky zdravotně znevýhodněným lidem, aby se do společnosti zdravých lidí dokázali plně zařadit. Je zřejmé, že handicapovaní lidé jsou v sociálních rolích znevýhodnění. U dětí s určitým znevýhodněním mohou později nastat problémy v psychické a sociální sféře, kdy v důsledku je tato skutečnost společnosti na škodu.

Měli bychom se snažit zabezpečit rovný přístup ke vzdělávání bez jakékoliv diskriminace. K tomu bychom měli použít vzájemnou úctu a respekt. Každé dítě má právo vnímat samo sebe jako plnohodnotnou část společnosti a vidět ve vlastním vzdělávání smysl. Takový vzdělávací přístup je prospěšný pro všechny a odráží pohled na kvalitu celé naší společnosti. Vždy se najde nějaká možnost, jak dítěti pomoci.

Cílem této bakalářské práce je posouzení vzdělávání dvou vybraných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR a v SRN Severním Porýní-Vestfálsku. Toto je zjišťováno na základě kritické analýzy odborné literatury, pozorování vybraných žáků, rozhovorů s učitelkami a rodiči. Práce je členěna do dvou celků: teoretické a praktické části. Teoretická část se snaží v první kapitole popsat základní charakteristiku vývoje žáka na základní škole. Je zde rovněž představena různorodost dopadu zdravotního postižení na žáka. Dále předkládá ve druhé kapitole základní informace z oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR a ve třetí kapitole se věnuje vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v SRN Severním – Porýní – Vestfálsku.

Praktickou částí jsou pak dvě kazuistiky žáků a popis vzdělávání v inkluzivním prostředí ve školách v ČR a v SRN Severní – Porýní – Vestfálsko.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

1.1 Vývoj dítěte ve věkovém období 6–15 let

V tomto období dochází k charakteristickým změnám ve vývoji dítěte. Jedná se o oblast poznávání, myšlení, dochází k velké změně ve vývoji myšlení, paměti i jazykových kompetencí.

V mladším školním období dochází k velkému rozvoji smyslového vnímání, především zrakového a sluchového, kdy je dítě už více pozorné a snaží se porozumět různým podnětům. Zrak je velice důležitý smysl, kterým dítě přijímá nejvíce informací (Vágnerová, 2005).

Přibližně do 7. roku dítěte dojde k rozvoji oprávnění nutných pro zvládnutí výuky psaní a čtení, kdy vývoj probíhá ve vzájemném působení s vývojem rozumových schopností. U zrakového vnímání je podmínkou vývojové zlepšení vidění na blízko. Je rozvíjeno i zpracování odhadu vizuální a diferenciací vizuální, kdy dítě začíná rozpoznávat rozdíly vertikálních poloh. Rozpoznání horizontální polohy je obtížnější, kdy ho zvládají často až začínající školáci. Zároveň jsou již schopni systematického průzkumu (Vágnerová, 2005).

Rozvíjení sluchového vnímání by mělo souhlasit s určitými normami, které jsou stanoveny pro konkrétní věk dítěte. Jsou-li u dítěte potíže se sluchovým vnímáním, můžeme mu určitou měrou pomoci, a to používáním řady ověřených metod. Vývoj myšlení je u mladších žáků specifický, často vychází z vlastních zkušeností, využívá názorné myšlení. Rozvoj myšlení souvisí i s růstem různých informací. U dítěte vidíme, že často vychází z vlastní zkušenosti. Dítě už posuzuje konkrétní věci vlastními hledisky a názory (Vágnerová, 2005).

Zhruba mezi 11. až 15. rokem, v období puberty, prochází dítě velkými změnami v myšlení, kdy nerozpoznává realitu a spíše se přiklání k myšlenkám v abstraktní poloze. Více prosazuje své názory, o kterých je přesvědčeno, že jsou správné (Říčan, 2014).

Dítě se zdokonaluje svým vzděláváním v jazykových schopnostech, kdy má větší slovní zásobu, začíná lépe chápat význam slov, a dokáže se již řídit gramatickými pravidly.

Aby docházelo k rozvoji dítěte, je pro něj velice důležitý stálý přísun informací. Rozvíjí názorné myšlení, dokáže již pracovat s více možnostmi a dokáže je samo zhodnotit.

Při vstupu dítěte do školy dochází k jeho výraznějšímu začlenění do společnosti. Dítě již neovlivňují jen rodiče, ale i učitelé a spolužáci. V kontaktu se skupinou se objevují častější a různorodá vzájemná působení. Dítě respektuje spíše dospělého člověka než svého vrstevníka, na kterého reaguje jinak. Jeho vrstevníci jsou mu bližší, mohou si společně pomáhat, tvořit, spolupracovat. Vyrovnávají se také možnosti jejich sociálního myšlení a chápání. Důležitým aspektem je zde citový vývoj, kdy především záleží na sociálním zázemí dítěte a úrovni péče o něj. Citový vývoj dítěte se odvíjí podle jeho zkušeností. Je patrné, že emoční vývoj je opožděn u dětí zanedbávaných (Říčan, 2014).

Na socializaci dítěte má vliv více faktorů, jakými je např. škola, rodina a vrstevníci, v jejichž společnosti se pohybuje. Dále má neopomenutelný vliv doba, kdy začíná být žákem, vzdělává se a postupně se připravuje na své uplatnění v životě.

Nejpodstatnější vliv na dítě má jeho rodina, avšak velkým a důležitým hlediskem je škola, kde dochází k jednotlivým stupňům jeho vývoje. Mezi dětmi vznikají skupiny, kde dochází k možnému rozdělení rolí, a kde jsou vyspělejší děvčata než chlapci.

Ve starším školním věku se děti začleňují do sociálních skupin, kde se již dělí na chlapce a dívky, což dává v budoucím životě základ k utváření vztahů. Tyto vztahy jsou pro ně důležitým aspektem i pro pozdější intimní vztahy a budoucí život (Vágnerová, 2005).

Citové prožívání mění hormonální změny, což vede k určitému osamostatnění a ztotožnění s jedinci stejného či podobného věku. Dochází ke změnám ve vzhledu a nastává pohlavní dozrávání a osamostatnění od rodičů. Důležitým aspektem je pak ukončení školní docházky, kdy se určují budoucí profese a společenský status (Vágnerová, 2005).

Období rané adolescence je tedy jedno z nejnáročnějších období, kdy jsou děti obzvláště citlivé. Musí mít dostatečnou podporu rodiny, aby zvládaly své vnitřní konflikty, dokázaly si udržet přátelské vztahy a rozvíjely svoji identitu.

Vývoj psychiky závisí i na celkovém tělesném vývoji, což je markantně znatelné v období dospívání. Vývoj rozumových schopností je v mladším školním věku charakterizován konkrétními logickými operacemi. V období dospívání se inteligence vyvíjí k formální logice, což představuje obrazové myšlení (Říčan, 2014).

Lze předpokládat, že vliv prostředí na vývoj dětí je limitován genetickými faktory. Všechny děti jsou schopné čerpat ze stimulačního prostředí, kde jsou uspokojeny jejich základní potřeby. I bez ohledu na jejich genetickou různorodost (Jungbauer, 2017).

Osobnost dítěte je utvářena vnějšími a vnitřními vlivy. Moderní vývojová psychologie se přiklání k názoru, že i samy děti dokáží ovlivnit svůj vlastní vývoj. Prozkoumají své prostředí. Od základního školního věku si děti stále více rozvíjejí představy s ohledem na své vlastní rozvojové cíle (Jungbauer, 2017).

1.2 Školní věk dítěte

Toto věkové období dělíme do tří fází:

- Od 6 do 9 let je charakterizován jako raná fáze. Dítě se učí základní dovednosti ve škole.
- Od 9 do 12 let se jedná o střední školní věk. Dítě se dále mění, vyvíjí. Dochází k rozvoji. Vytváří si ve škole pozice, které jsou později důležité pro jeho osobní vývoj a společenský status.
- K ukončení školní docházky ve školním starším věku dochází většinou do 15 let v období dospívání. V této době se mění uvažování a prožívání, změny se projevují i na psychické úrovni. Dále dochází k odpoutávání se od rodičů (Vágnerová, 2005).

1.3 Školní zralost

Značnými změnami prochází dítě ve svých 6 letech, kdy je pro něj zátěží vstup do 1. třídy. Místo hraní vnímá odluku od rodiny a vyžaduje se od něj soustředění na učivo. Je od něj vyžadováno aktivně pracovat a vzdělávat se. Hlavní náplní života dítěte již není hra, ale školní práce, kdy dítě musí pochopit, že svoje potřeby musí odložit a naučit se pracovat kolektivně dle zadaných úkolů. Dítě musí vykonávat řadu úkonů na základě

příkazů a mnohdy mu nedávají žádný smysl. Je pro něj nemožné v této době vnímat, že je to z dlouhodobého horizontu pro něj nutné. Dítě se musí vyrovnat i s existencí učitele ve třídě, který ho vyučuje, ale zároveň i kontroluje, zda zadané úkoly splnil.

Děti tohoto věku ještě nejsou klidné. Nechápu, proč si již nesmí hrát a soustředění jim činí potíže. Nechápu, proč se musí učit, ani to, že je od nich vyžadováno, aby v klidu seděly a poslouchaly učitele. Z těchto důvodů dochází k jejich časté únavě, výuku nezvládnou a jsou neklidné. Se svými neúspěchy se špatně vyrovnávají, což může negativně ovlivňovat jejich osobnostní vývoj. Situace může být velmi náročná pro děti handicapované.

Mnoho autorů se snažilo prostřednictvím výzkumů odpovědět na otázku, jak pomoci dítěti se vstupem do školy. Věk šesti let se ukázal jako nejlepší pro vstup do školy, ovšem s přihlédnutím na individuální potřeby dítěte. Je potřebné dítě předčasně nezařazovat do školy a velmi dbát na jeho vývojové možnosti (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Snahou moderních autorů bylo při určování školní zralosti dítěte z těchto tří bodů kritérií vycházet. Dítě je považováno za zralé, pokud vyčerpalo možnosti předškolního věku. Je to platforma pro další postupný vývoj v novém období (Langmeier, Krejčířová, 2006).

U školní zralosti se snažíme sladit vývoj dítěte s požadavky, které mu ukládá vychovatel. Je potřeba respektovat jednotlivé fáze. Vývoj dítěte se rozděluje na několik částí. Ty se na sebe napojují a vzájemně se prolínají. Předchozí část je velice důležitá pro tu nastávající (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Snahou moderních autorů bylo při určování školní zralosti dítěte z těchto tří bodů kritérií vycházet. Dítě je považováno za zralé, pokud vyčerpalo možnosti předškolního věku. Je to platforma pro další postupný vývoj v novém období.

Jsou hodnoceny i pohybové schopnosti. Zrání Centrální nervové soustavy je ovlivňováno zlepšením regulačních schopností a citovou stabilitou (Vágnerová, 2005).

Připravenost dítěte na školní práci je základní otázkou, kterou si klademe při vstupu dítěte do školy. Snažíme se pečlivě hodnotit naděje úspěchu dítěte ve školním prostředí a již na začátku školního vzdělávání spravedlivě posuzujeme jeho možnosti.

Dobré začátky závisí na existujícím vývoji a ten souvisí se zráním centrální nervové soustavy. Pro její rozvoj a biologické zrání jsou nutné různé dynamické podněty. Jedná se o sociální i rozumové (Langmeier, Krejčířová, 2006).

1.4 Dopad sociálního prostředí na vývoj žáka

Sociální prostředí výrazně ovlivňuje vývoj dítěte. Může ho ovlivnit tedy velice pozitivně, ale i negativně. Je důležité, aby se u dítěte respektovali jednotlivé fáze vývoje, které jsou charakteristické určitými rysy. Není vhodné u dítěte očekávat to, co není v dané fázi vývoje možné. Velkou roli má samozřejmě prostředí i u dětí, kde probíhá vývoj dítěte opožděně či nerovnoměrně.

Je důležité podporovat děti v utváření vlastních hodnot a přesvědčení. Podporovat je ve vytváření optimálního sebevědomí.

Zásadní vliv na vývoj dítěte má rodina, která mu poskytuje jako první náhled na svět kolem něho. Rodina zásadně ovlivňuje psychosociální vývoj dítěte. Spolupodílí se na utváření jeho osobnosti a na vytváření optimálních podmínek pro jeho další vývoj v mnoha oblastech jeho života. Rodina poskytuje dítěti primárně možnost socializace, uspokojuje psychické a biologické potřeby dítěte. Zároveň zde děti získávají určitý model žití, který je v jejich životě významně ovlivňuje. Rodina jim poskytuje řadu vnějších podnětů, čímž stimuluje jejich rozvoj. Dodává dítěti pocit bezpečí, spoluvytváří u něj citovou vazbu, má obrovský vliv na emoční stabilitu dítěte. Každý člen rodiny má pro správný vývoj dítěte významný vliv (Říčan, 2014).

Socializace se uskutečňuje nejenom v rodině, ale i dalších sociálních skupinách, kdy za velice významnou považujeme školu. Zde v otázkách rozvoje osobnosti dítěte musíme hledět na vliv rodiny, který má zde nezastupitelnou roli. Vliv na rozvoj má samozřejmě i vzdělávání dítěte. Také je nutné sociální zázemí, jinak by nebylo prakticky možné, aby se dítě vyvíjelo (Vágnerová, 2005).

Prostředí, ve kterém se dítě vyvíjí, patří do vnějších činitelů, které velice výrazně ovlivňuje vývoj dítěte. Je zde typická vzájemná interakce. Negativní vliv prostředí může vážným způsobem ohrozit život dítěte. Nejedná se jenom o základní prostředí rodiny, ale i prostředí, kde jsou přítomny sociálně-patologické jevy (Vágnerová, 2005).

Dítě je ovlivňováno různými formálními a neformálními skupinami, pozitivně i negativně.

Pokud dítě nežije v optimálním sociálním prostředí např. je rodina dysfunkční, může to jeho vývoj ovlivnit natolik negativně, že může dojít k patologickému stavu.

Pokud je členem rodiny dítě se zdravotním postižením, je vhodné, aby rodina vyhledala pomoc odborníků, kteří mohou rodině pomoci. Jedná se např. o rodinného psychoterapeuta, psychologa, speciálního pedagoga, psychiatra či sociálního pracovníka.

K rozdílům dochází u zrakově postižených při socializaci. Vlivem omezení učení nápodobou dochází k opoždění rozvoje sociálních aktivit. Omezená možnost vidění a orientace způsobuje větší závislost na dalších jedincích (Pipeková, 2006).

U dětí s mentálním postižením je dotčeno fyzické zrání. Hraje zde roli mentální deficit a sociální nezralost. Vlivem nízkého intelektu si dítě nedokáže osvojit nové sociální role a je často izolováno od ostatních. Nedokáže navázat kontakty s vrstevníky. Vztahy jsou pak narušené a mohou být i infantilní (Pipeková, 2006).

Při vzniku mentální retardace u dítěte může mít svoji roli i vliv rodinného prostředí (Pipeková, 2006).

Podstatné vývojové znaky školsky zralého dítěte jsou:

- Tělesná zralost – jedná se o jednoduché posouzení, ale zároveň nejméně prokazatelně vidíme vyspělost dítěte. Je prokázáno, že děti většího věku a mohutnější postavy lépe zvládají nástup do školních lavic. Na druhé straně dítě malého věku a slabší postavy je velmi lehce unavitelné. Značné odchýlení od průměru může být zároveň i sociálním stigmatem. Obzvláště pečlivě se věnujeme hodnocení školní zralosti u předčasně narozených dětí nižší porodní váhy, neboť většinou nesplňují stanovená kritéria tělesného a psychického zrání do 7 let života. S proměnou tělesné stavby souvisí i lepší soulad automatických a volných pohybů.
- Kognitivní zralost – dítě dokáže zpracovat informace a obecné poznatky. Dokáže se učit. Disponuje talentem. Rozvíjí slovní zásobu a zdokonaluje řeč.

Zvládne se učit, vidíme zde posun ve vývoji rozumových schopností. Rozvíjí paměť.

- Sociální, emoční a motivační zralost –je zhodnocením jednotlivých podnětů a empatie. Dítě si sice ještě hraje, avšak dokáže se věnovat i zadaným náročnějším pracovním úkolům. Dítě už zvládne pracovat v kolektivu. U velmi nadaných dětí předčasně zařazených do vzdělávacího procesu většinou sebeovládání chybí. Nezpochybnitelnou rolí je též zralost sociální, kdy se dítě musí odloučit od rodiny, a to bez potíží. Důležitým aspektem školní zralosti je i sociální kompetence dítěte, jeho empatie (Langmeier, Krejčířová, 2006).

1.5 Dopad zdravotního postižení na vývoj dítěte

Každé zdravotní postižení dopadá negativně nejenom na fyzickou stránku dítěte, ale i na tu psychickou. Dokáže tak kompletně ovlivnit celý vývoj dítěte.

Tělesné postižení postihuje člověka v celé jeho osobnosti. Motorika, vnímání, kognice a emoce jsou od sebe neoddělitelné a vzájemně propojené (Vítková, 2004).

Dochází k velkému spektru různých změn u zrakového, sluchového, hmatového i kognitivního vývoje, myšlení, řeči paměti, pozornosti.

Lidé s mentální retardací mají hodně omezené kognitivní procesy, ale většinou bohatý emocionální život. Nejrozšířenější formou mentální retardace je Downův syndrom, kdy děti mají specifické fyziognomické zvláštnosti a velmi často i vady smyslové. Dobře se socializují, avšak intelektově se nachází většinou v pásmu těžké mentální retardace (Pipeková, 2006).

U dítěte, které má např. Aspergerův syndrom, pozorujeme výjimečné výkony, ovšem kromě toho se u něj projevuje značná sociální naivita. Dítě je neobratné, zatímco děti s atypickým autismem jsou ve vývoji méně narušené (Pipeková, 2006).

Opoždění vývoje řeči dítěte může být způsobeno nestimulací prostředí, nevhodným a nepodnětným chováním jeho blízkých (Pipeková, 2006).

Děti s kombinovanými vadami mají omezený vývoj řeči a dochází u nich ke komunikačním problémům. Nefunguje ani, hrubá, ani jemná motorika. Roli zde hrají kognitivní a senzorické bariéry, dále emočně-volní oblasti v komunikaci. Vzhledem

k širší vývojové normě pozorujeme opoždění, popř. až omezení vlastního rozvoje (Ludíková, 2005).

Pro raný psychický vývoj je důležitý sluch a zrak, kdy je dítě schopno chápat informace, které mu pomáhají získávat a navazovat kontakty se svým okolím. Zrakově a sluchově postižené dítě tyto kontakty navazuje jen velmi obtížně a od raného věku se proto málo směje a odmítá tělesné kontakty (Ludíková, 2005).

Sluchové a zrakové postižení označujeme jako hluchoslepotu, přičemž jedinci s tímto závažným postižením mají problémy v oblasti komunikace, získávání informací a orientace v prostoru. Tento závažný problém mají všichni hluchoslepí, což vykazují zvláštnosti v percepční oblasti. Jejich vývoj je zasažen v oblasti sociálně-emocionální a psychosomatické. Hluchoslepé děti nedostatečně vnímají pozitivní stimuly a jejich reakce jsou neadekvátní až nulové. Tyto děti jsou ochuzeny o rozvoj poznání (Ludíková, 2005).

Mentálně postižené děti mají různé potíže. Druhy problémů u mentálně retardovaných jsou různorodé a nemají konstantní stupeň. Děti se hodně upínají na rodiče. Dále se jedná o infantilní chování, nedostatečné přizpůsobení nárokům školy, rychlé až zbrklé chování, zpomalenou chápavost, nízkou srovnávací schopnost (Valenta, 2014).

Mentálně retardované děti trpí strukturálními vývojovými změnami, a to nejen prostým časovým opožděním duševního vývoje. Myšlení je zatížené konkrétností, je nekritické, projevují se chyby v syntéze i analýze. Těžce jsou vytvářeny pojmy, nedochází k přesným úsudkům. Řeč těchto dětí je často deformovaná, nedochází k dostatečné artikulaci a projevují se nedostatky fonematického sluchu (Valenta, 2014).

Paměť má u těchto dětí také specifika. Učí se pomalu a musí často opakovat. Jsou zapomnětlivé, nekvalitně třídí paměťové stopy (Valenta, 2014).

Pozornost dělíme na bezděčnou a záměrnou, která je u těchto dětí nestálá a snadno unavitelná. Je typické, že s kvantitou vzrůstají i počty chyb. Udrží pozornost velice krátce (Valenta, 2014).

Ovlivňuje hmatové vnímání, dochází k poruchám orientace v prostoru, odhadu vzdálenosti a poruchám zrakového vnímání v důsledku motorických poruch. Jde

o selektivní zrakovou pozornost, dále o poruchu zrakové analýzy (Dopady tělesného postižení a závažného onemocnění na vzdělávání, ©2023).

Děti se zrakovým postižením mají zásadní problém s prostorovou orientací a se samostatným pohybem. Překážky překonávají často automaticky, což musí dělat pod neustálou kontrolou vědomí (Pipeková, 2006).

Nevidomost má dopad na kognitivní vývoj, motorický vývoj a sociální. Chybění nebo nedostatek zrakových podnětů je příčinou sensorické deprivace. Náhlá ztráta zraku vyvolává psychologickou odezvu ve formě šoku, pak následuje reaktivní deprese a reorganizace. Pokud je stav zraku střídavý, jedná se o dlouhodobou psychologickou zátěž, opakující se deprese (Vítková, 2004).

U těchto dětí dochází k narušení příjmu informací, problémům se sociálními kontakty a prostorovou orientací, hledání zaměstnání, společenského postavení atd. Zrakové postižení je často spojováno i s dalším postižením jiného druhu (Vítková, 2004).

Sluchové vady také dítě výrazně omezují, protože dochází ke snížení kvality i kvantity slyšení (Vítková, 2004).

2 ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI V ČR

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), novela 261/2021 Sb., část první, paragraf 16, odst. 1, vymezuje podporovanou osobu se speciálními vzdělávacími potřebami takto: *„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením“* (§ 16, Zákon č. 561/2004 Sb.).

V ČR se intenzivně pracuje na začleňování žáků do společnosti. Cílem současného školství je vytvořit stejné podmínky pro dosažení vzdělání a rozvoj jejich předpokladů dle uvedeného zákona. Zároveň současná legislativa upravuje speciální vzdělávací program žáků s těžkým a kombinovaným postižením. Právě pro ně je vytvořen Rámcový vzdělávací program (Lechta, 2016).

Ve speciálních školách jsou pro vzdělávání těchto žáků vytvořeny jiné podmínky. Nejedná se jenom o konkrétní výukové programy, ale i o materiální vybavení či možnosti nastavení doby odpočinku.

Další legislativa:

- Vyhláška MŠMT č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1. 1. 2020.
- Vyhláška MŠMT č. 607/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění účinném od 1. 1. 2021.
- Rámcový vzdělávací program (RVP SV – Rámcové vzdělávací programy pro speciální vzdělávání, ©2022).

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání jsou v ČR pedagogickými dokumenty, které charakterizují vzdělávání, jeho cíle a vymezují klíčové kompetence (Pipeková, 2006).

U dětí, které mají zdravotní problémy můžeme předpokládat, že budou potřebovat nějakou formu pomoci při vzdělávání. Může se jednat i o děti ze sociálně slabšího prostředí. Prvotně nutná je u těchto dětí včasná diagnostika. Tu musí provádět řada expertů dle svého profesního zaměření (Fischer, 2014).

2.1 Školy zřizované dle § 16

V ČR existuje velké množství speciálních škol zaměřených na vzdělávání žáků se zdravotním postižením. Školy zřízené u zdravotnického zařízení navštěvují rovněž děti zdravotně oslabené nebo dlouhodobě nemocné. Tyto školy můžeme rozdělit na jednotlivé druhy:

- Pro zrakově postižené MŠ, ZŠ, SŠ (střední odborné učiliště pro zrakově postižené, odborné učiliště, praktická škola, gymnázium, střední odborná škola), konzervatoř.
- Pro sluchově postižené ZŠ, SŠ (SOU, OU, praktická škola, gymnázium, SOŠ).
- Pro hluchoslepé MŠ a ZŠ.
- Pro tělesně postižené MŠ, ZŠ, SŠ (SOU, OU, praktická škola, gymnázium, SOŠ).
- Logopedická MŠ a ZŠ.
- MŠ speciální, ZŠ praktická, ZŠ speciální, OU, praktická škola.
- ZŠ pro žáky se specifickými poruchami učení, ZŠ pro žáky se specifickými poruchami chování.
- Při zdravotnickém zařízení MŠ, ZŠ, ZŠ speciální při zdravotnickém zařízení (Fischer, 2014).

Základní škola praktická je často určena pro děti s mentálním postižením. V tomto typu škol existují rozdíly v kvalitě vyučovací látky, než jaká je na ZŠ běžného typu. Výuka

na základní škole speciální se od výuky na běžné ZŠ hodně liší. Jedná se o jiný vzdělávací program, o celkově jinak organizovanou výuku (Valenta, 2014).

Praktická škola dvouletá je využívána především u žáků s těžším mentálním postižením, nebo pro žáky s přidruženou zdravotní vadou. Tato škola doplňuje povinnou školní docházku. Žáci se zde učí základy profesní přípravy. Žáci s ukončenou ZŠ speciální se můžou dál vzdělávat v praktické škole jednoleté. Poté často pracují v chráněných dílnách (Valenta, 2014).

Legislativní oporou pro žáky se SVP se stal zákon č. 82/2015Sb, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, v platném znění. Především již zmíněný § 16 se zabývá jejich podporou (zákon č. 82/2015 Sb., 2015).

PORADENSKÉ SLUŽBY

Školská poradenská zařízení jsou vymezena v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zde jsou v § 116 uvedeny jeho základní činnosti. Jedná se především o informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost (zákon č. 561/2004 Sb., § 116).

Dále je důležitá vyhláška č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, která vymezuje nárokovost těchto služeb, ale také jejich konkrétní podmínky. Dále je zde v § 2 uvedeno, že tyto služby jsou poskytovány bezplatně na žádost žáků nebo jejich zákonných zástupců (vyhláška č. 72/2005 Sb.).

U žáka, který má nějakou formu znevýhodnění, je nutná především diagnostika. Tuto diagnostiku provádějí různá poradenská zařízení, kdy nejběžnější je na prvním místě škola, speciálně-pedagogické centrum a pedagogicko-psychologická poradna.

Poradenské služby jsou poskytovány dětem, žákům, rodičům a pedagogickým pracovníkům škol. Poradenskými pracovníky na školách jsou výchovný poradce, školní metodik prevence, školní psycholog, školní speciální pedagog, rovněž i sociální pedagog. Školní poradenská pracoviště a školní poradenská zařízení tvoří vzájemně propojený systém (Lechta, 2016).

Poradenské služby může poskytnout žákovi také třídní učitel, speciální pedagog nebo asistent pedagoga. Zaměřují se na zajištění speciálních vzdělávacích potřeb nebo potřeb mimořádně nadání žáka.

Do školských poradenských pracovišť řadíme speciálně pedagogická centra a pedagogicko-psychologickou poradnu. Tyto instituce mají oprávnění vydávat různá doporučení. Může tedy dojít i k doporučení zřízení asistenta pedagoga ve třídě (Morávková Vejrochová, 2015).

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ CENTRA

Hlavním úkolem speciálně pedagogického centra je vedení odborné dokumentace, zajištění pomoci škole, spolupráce při vytvoření individuálního vzdělávacího plánu, pomoc žákovi při nácviu činností, diagnostická činnost, poradenská činnost pro zákonné zástupce a pro pedagogické pracovníky. Velice podstatné je posuzování připravenosti žáků na povinnou školní docházku (Valenta, 2014).

SPC pro tělesně postižené se zaměřují i na děti s kombinovaným postižením. Existuje manuál, který nám na základě zdravotního postižení může přiřadit stupeň speciálních vzdělávacích potřeb u konkrétního dítěte.

Speciálně pedagogická centra pro zrakově postižené poskytují pomoc dětem po celou dobu školního vzdělávání. Tato centra jsou řízena na základě vyhlášky č. 72/2005 Sb., o *poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních* a mají tyto úkoly:

- Zajištění přípravy dětí na školní docházku, podklady pro přeřazení na jinou školu zpracování integračních dokumentů.
- Metodická podpora pro školu.
- Poradenská činnost pro učitele a zákonné zástupce.
- Speciálně-pedagogická péče dětem.
- Diagnostika speciálně-pedagogická a psychologická, pomoc s psychickým a sociálním vývojem žáků (Pipeková, 2006).

Poradenské služby jsou poskytované na základě žádosti rodiče nebo zákonného zástupce, tudíž škola musí být vždy pouze navrhovatelem využití služby, která je bezplatná. Pouze na základě písemného souhlasu žáka nebo zákonného zástupce je

možné tuto službu využít. Pokud škola zjistí vzdělávací i výchovný nedostatek, je doporučeno informovat ŠPZ a aktivně vykomunikovat s žákem nebo se zákonným zástupcem využití této služby (Školská poradenská zařízení a jejich činnost v oblasti podpůrných opatření, ©2023).

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA

Hlavním cílem poradny je poskytovat pedagogicko-psychologické a speciálně-pedagogické poradenství plus pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků základních a středních škol. PPP se mimo jiné zabývá i diagnostikou mimořádně nadaných žáků.

Rodiče si často myslí, že pro dítě s tělesným postižením bude lepší se vzdělávat ve škole pro tělesně postižené, protože tam očekávají lepší připravenost na speciální problémy žáka, se kterými se v budoucnu setká. Někdy také k tomu přispívá malá připravenost běžné školy (Schöler In: Valenta, 2014).

Žáci s více vadami, když je jedna z nich mentální postižení, se vzdělávají na ZŠ praktické nebo v ZŠ speciální. Děti bez mentálního postižení s více vadami se vzdělávají v ZŠ a na speciálních školách, které jsou zaměřeny na jejich nejhorší zdravotní postižení. Pro přípravu na vzdělání dětí s těžkým mentálním postižením může být zřízen přípravný stupeň základní školy speciální (Vyhláška č.73/2005, Sb., § 10) (Pipeková, 2006).

Na podpoře žáků se podílí řada pedagogických pracovníků. Jedná se i o výchovného poradce, školního speciálního pedagoga, metodika prevence, speciálního pedagoga.

SPECIÁLNÍ PEDAGOG

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, účinný od 1. 1.2 005, pojednává o funkci speciálního pedagoga, asistenta pedagoga, metodika prevence v pedagogicko-psychologických poradnách a dalších pozicích, které se podílejí na vzdělávání žáků (Zákon č. 563/2004 Sb.).

Speciální pedagog se dítěti snaží pomáhat při vzdělávání a dosahování jeho cílů.

ASISTENT PEDAGOGA

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, který se snaží spolupracovat nejenom s pedagogy ve prospěch žáka, ale i s dalšími odborníky. Jedná se i o pracovníky PPP, SPC a další. Může se jednat o fyzioterapeuta, ergoterapeuta, psychologa apod. Měl by dbát na potřeby žáka, aktivně se o něj zajímat a snažit se, aby byl naplněn jeho výchovný a vzdělávací cíl (Morávková Vejrochová, 2015).

Integrace velkého množství dětí se zdravotním postižením do běžných škol je možná, ale je často uskutečnitelná pouze za přítomnosti asistenta pedagoga a za současné spolupráce řady odborníků.

Asistent pedagoga se snaží především o podporu žáka při vyučování a pečuje i o jeho přípravu. Dále se snaží při výuce pomáhat dalším učitelům. Snaží se pomáhat při komunikaci žáků, zákonných zástupců. Náplň jeho práce stanovuje ředitel školy, kdy se jedná o celé spektrum výchovných a pedagogických činností (Morávková Vejrochová 2015).

2.2 Inkluzivní vzdělávání v ČR

Inkluze je nikdy nekončící proces, který směřuje k myšlence, že jsme si všichni rovni a máme stejná práva (Slowík, 2007).

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

Podpůrná opatření jsou zaměřená na poradenskou pomoc ve škole a školním poradenském zařízení. Základním příjemcem je žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Jejich využívání je v rukou pedagogů (Lechta, 2016).

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), novela 261/2021 Sb., část první, § 16, odst. 2, vymezuje podpůrná opatření takto:

Podpůrná opatření spočívají v:

- a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,*
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,*
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,*
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,*
- e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,*
- f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,*
- g) využití asistenta pedagoga,*
- h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo*
- i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených (Zákon č. 561/2004 Sb.).*

Podpůrná opatření znamenají především úpravu organizace výuky, úpravu množství žáků ve třídě, využívání speciálních metod. Dále sem spadají i různorodé kompenzační a učební pomůcky, pedagogicko-psychologické a speciálně-pedagogické služby (Morávková Vejrochová 2015).

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Individuální vzdělávací plán (dále IVP) stanovujeme, když je to u žáka nutné s ohledem na jeho vzdělávání. Na podnět ŠPZ ho musí škola vyhotovit. V tomto plánu je doporučeno změnit různá kritéria (Vyhláška č. 27/2016).

IVP je velice důležitý u dítěte s hlubokým mentálním postižením. Dále je potřebný také u integrovaného žáka v běžné škole a u žáka ve speciální škole (Opekarová, 2007).

Zodpovědnost za IVP nese ředitel školy. Platnost tohoto plánu musí písemně potvrdit ředitel školy, zákonný zástupce, ale i další odborníci, kteří se na něm podíleli. Tento plán je nutný pravidelně vyhodnocovat, případně upravovat opatření v něm stanovená.

Škola má možnost vypracovat plán pedagogické podpory, kdy vytvoří dokument pro 1. stupeň podpůrných opatření. Je na zvážení školy, jakou formu bude mít. Tento plán může být důležitým dokumentem pro pozdější případnou intervenci ŠPZ. Tento plán lze i použít v případě, kdy nepotřebujeme zasahovat do obsahu učiva dítěte.

2.3 Oblasti podpůrných opatření

Obecná charakteristika podpůrných opatření je rozdělena do několika částí. V každé části je na základě specifických problémů, druhu postižení nebo znevýhodnění uvedeno doporučené opatření. Oblastí speciálně-pedagogické podpory je modifikace vyučovacích metod, intervence, pomůcky, úpravy obsahu vzdělávání, hodnocení, příprava na výuku, sociální a zdravotní podpora, práce s třídním kolektivem, úprava prostředí (Charakteristika podpůrných opatření, ©2023).

Struktura podpůrných opatření:

- 1) část: dopady zdravotního postižení na vzdělávání, pedagogická diagnostika žáka se zdravotním postižením, prostředky pedagogické diagnostiky, stanovení stupně podpůrných opatření 1–5;
- 2) část: úprava obsahu vzdělávání, úprava výstupů vzdělávání, předměty speciálně-pedagogické péče;
- 3) část: pedagogická intervence, uzpůsobení forem komunikace;
- 4) část: personální podpora např. Asistent pedagoga, hodnocení pomůcky, klima třídy, úprava prostředí, spolupráce rodiny a školy, mimoškolní pobyty a výcviky, spolupráce s externími poskytovateli podpory a služeb (Janková, 2015).

Hlavním cílem vzdělávání žáka se SVP je mu maximálně pomoci v rozvoji jeho vzdělávání, aby se mohl dobře připravit na své budoucí povolání a roli ve společnosti (Janková, 2015).

Podpůrná opatření jsou rozdělena do 5 stupňů, kdy stupeň je vázaný na závažnost zdravotního znevýhodnění. O tomto stupni podpory je informován zákonný zástupce,

který může i požádat o přezkoumání vydaných doporučení. Jedná se o možnost revize, kterou má v kompetenci Národní ústav vzdělávání. Při této revizi se posuzuje, zda ze všech možných aspektů odpovídají opatření potřebám žáka, kdy se mohou zohledňovat i možnosti školy. Jednotlivé stupně se vzájemně prostupují a využití prostředky jsou závislé i na dalších okolnostech, nejenom na zdravotním stavu žáka (Lechta, 2016).

U 1. stupně rozhoduje o podpůrném opatření škola, kdy odborný pedagog ve škole pozoruje žáka, jaké má potřeby, nedostatky ve výuce. Snaží se mu nastavit optimální podmínky ve spolupráci se zákonným zástupcem. Pokud zjistí, že jsou podmínky nedostatečné, musí být podpůrná řešení nastavena na základě odborné diagnostiky ve ŠPZ. Tuto pomoc může pak dále využít žák anebo jeho zákonný zástupce (Lechta, 2016).

Nastavení těchto opatření je velice důležité a mělo by přispět k lepšímu nastavení podpůrných opatření ve školách. Katalog podpůrných opatření je výbornou metodikou, která má potenciál se neustále vyvíjet ve prospěch osob, která právě tyto opatření potřebují. Řada významných odborníků se podílela na přípravě tohoto katalogu, který slouží jako inspirace a základní vodítko, jak pomoci.

Katalog podpůrných opatření takto shrnuje stupně opatření:

- Stupeň č. 1: cílem je poskytovat běžné metody a formy práce dítěte, preventivně předcházet horšímu prospěchu dítěte. Tato opatření jsou hrazena školou, jsou méně nákladná. Může dojít k úpravě zasedacího pořádku, přestávek, jiné pracovní limity pro práci, použití materiálů k vizualizaci.
 - Stupeň č. 2: cílem je zařazovat metody, které značně neovlivňují ostatní žáky ve výuce. Jsou přiznána na základě doporučení ŠPZ. Výuka probíhá s ostatními žáky, při potřebě se může utvořit skupina žáků se stejným problémem. Žák může mít k dispozici další didaktické pomůcky. Obsah učiva odpovídá RVP, ale u IVP lze některé výstupy redukovat. V tomto stupni podpory se může podílet na výuce další pedagogický pracovník
 - Stupeň č. 3: zde se jedná o větší úpravy v postupu práce ve škole i při domácích úkolech. Jsou potřeba speciální metody i postupy při výuce. Většinou se objevuje IVP. Ve speciálním vzdělávání je žák vzděláván dle RVP. Využívají se speciální učebnice a další postupy. Škola dostává navýšené finanční prostředky

- Stupeň č. 4: žák má značné obtíže, dochází k velkým úpravám organizace a vzdělávání, má při individuální integraci vždy IVP. Při vzdělávání formou skupinové integrace či ve škole samostatně zřízené pro žáky s SVP má upravený ŠVP. Žák s mentální retardací je vzdělán dle RVP pro ZŠ speciální. Využívá se finančně náročných pomůcek. Možné je využití náhradních forem komunikace a další pomůcky. Může být využito sníženého počtu dětí ve třídě, běžný je asistent pedagoga. IVP se vyhodnocuje častěji, může být zřízena komise. Finanční podpora školy umožňuje vzdělání skupině žáků se SVP v počtu 6–8.
- Stupeň č. 5: Žák potřebuje max. podporu, tzn. speciální učebnice, zvláštní podklady pro výuku, nutnost úpravy prostředí ve škole. Tento stupeň je finančně velice náročný. Je nutná přítomnost dalšího pedagogického pracovníka v době výuky i mimo ni. Lze využít individuální výuku v domácím prostředí, což provádí pedagog nebo pracovník SPC. Toto musí doporučit lékař. Finanční podpora pro individuální vzdělávání žáka je 6–8 hod. týdně nebo vzdělávání skupiny žáků s SVP v počtu 1–6 žáků (Stupně podpůrných opatření: stupeň 1, ©2023).

3 ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI V SRN

Nejprve je potřeba představit alespoň rámcově zemi, o které bude řeč. Německo je složeno ze 16 spolkových zemí, které mají svůj vlastní správní aparát. Každá tato oblast má svoji vlastní strukturu škol, takže federální vláda nemá možnost tuto strukturu ovlivnit. Někdy je i pro samotné odborníky obtížné, aby se v této oblasti vyznali. Změny v oblasti inkluze znamenají pracný proces, narážející na různorodost právních norem a nejasných odpovědností (Reich, 2012).

V Německu existuje celkem šest forem speciálního vzdělávání:

- v běžné škole,
- v běžné škole s heterogenními skupinami,
- speciálně-pedagogická podpora ve formě kooperace mezi běžnými školami a školami speciálními,
- SPP prostřednictvím preventivních opatření,
- SPP v rámci společných akcí,
- SPP ve speciálních školách (Special Needs Education within the Education system, ©2023).

Hlavní právní předpis, který upravuje inkluzivní vzdělávání osob se SVP, je Grundgesetz, Sozialgesetzbuch (SGBXII), Zwölftes Buch Sozialhilfe základní zákon o sociálním zabezpečení (SGB XII Sociální pomoc – SGB XII Sociální zákoník (Sozialgesetzbuch (SGB), ©2023).

V Severním-Porýní-Vestfálsku je nejdůležitějším zákonem v této oblasti školský zákon (BASS 2022/2023-1-1 školský zákon pro spolkovou zemi Severní Porýní-Vestfálsko (Schulgesetz NRW- SchulG) (Ritterbach Verlag, ©2023).

LWL-Landesjugendamt Westfalen je nadřízený školský úřad, který podporuje všechny žáky ze speciálních škol a zabývá se inkluzivními opatřeními. Kromě toho podporuje i děti v sociální oblasti. Poskytuje odborné poradenství a další vzdělávání (Jugend und Schule: Die Zukunft: Kinder und Jugendliche, ©2023).

Tento úřad zřizuje a provozuje speciální školy ve všech 18 oblastech NRW.

Speciální školy pro mentálně postižené „Sonderschulen für Geistigbehinderte“ slouží k výchově a ke vzdělávání dětí s povinnou školní docházkou, které pro závažnost svého mentálního postižení nemohou být dostatečně podporovány v pomocné škole pro mentálně postižené „Sonderschule für Lernbehinderte, Hilfsschule“. Pravděpodobně tedy nedosáhnou na střední stupeň speciální školy pro mentálně postižené. Toto může potvrdit speciální komise (Bach, 2000).

Povinná školní docházka pro mentálně postižené děti by měla odpovídat povinné školní docházce plus povinné odborné vzdělání, což je 12 let. Je možné ji prodloužit až o 6 let, pokud předpokládáme, že dojde k lepšímu výkonu žáka. Pro zvláštní případy lze přijmout individuální opatření (Bach, 2000).

Inkluzivní vzdělávání je také zakotveno ve školském zákoně NRW v § 2, odst. 5. Zde uvádí, že ve škole mají právo se vzdělávat společně děti se znevýhodněním i bez něj.

Pro děti je možné požádat o kompenzace znevýhodnění „Nachteilsausgleich“, které jsou přiznány na základě individuálního posouzení konkrétního žáka. Jedná se o celkové posouzení jednotlivými odborníky. Tato kompenzace je přiznána na základě podnětu rodičů případně školy, kdy je nutné podat formulář dle Vyhlášky „Ausbildungsordnung sonderpädagogische Förderung AO-SF“. Podpora žáků se SVP je obecně odpovědností školy (Arbeitshilfe, 2017).

Obecně by učitelé měli na začátku školního roku zajistit u potřebných dětí, aby došlo k vypracování plánu individuální podpory. Stanovení vhodnosti kompenzace znevýhodnění by mělo být základem jejich práce. U žáků, kterým je přiznán nárok na speciální vzdělávací podporu je nutné provést dokumentaci. Dále je vhodné dokumentovat i postoj rodičů ohledně plánu podpory. Stanovené kompenzace jsou závazné pro všechny učitele a musí být pravidelně kontrolovány. Většinou se jedná o kompenzace v oblasti času např. na přípravu, dále technické pomůcky nebo prostorové uspořádání při výuce (Arbeitshilfe, 2017).

3.1 Školy v SRN Severním Porýní-Vestfálsku

V Německu je oproti různým jiným zemím velice složitý školní systém, ve kterém se často nejsou schopni rodiče dítěte se SVP zorientovat. Mnohokrát neví, na co mají nárok. Typická je zde velká byrokracie, která orientaci v této problematice akorát ztěžuje.

Primarstufe je zde od 1. do 4. třídy, který obsahuje Grunschule (ZŠ) a Förderschule. Dále je zde Sekundarstufe I., který obsahuje 5. až 10. třídu. Tento stupeň obsahuje Gymnasium, Gesamtschule, Sekundarschule, Realschule, Hauptschule, Förderschule. Sekundarstufe II. Obsahuje Gymnasiale Oberstufe, Berufskolleg allgemeines a Berufskolleg jako Förderschule. Kromě těchto škol existuje také speciální podpora pro děti cestujících rodičů (Schulministerium, ©2023).

Je zde oproti jiným evropským zemím vysoký počet dětí, které se vzdělávají ve speciálních školách, a nejsou tedy ve větší míře začleňovány do běžných škol.

Školský zákon Schulgesetz NRW – SchulG ze dne 15. 2. 2005, ve znění pozdějších předpisů, se v § 19 věnuje i nároku na speciální vzdělávání. Uvádí, že na něj má nárok každý žák a žákyně, kteří ho na základě svého znevýhodnění potřebují. Mají nárok na speciální pedagogickou podporu dle svých individuálních potřeb (Schulgesetz NRW).

Důležitou legislativou je vyhláška o speciálním vzdělávání, domácím vzdělávání a školách při klinikách AO-SF ze dne 29. 4. 2005, ve znění pozdějších předpisů. Dle § 1 probíhá inkluzivní vzdělávání zpravidla na všeobecné škole, ale rodiče si mohou vybrat i školu speciální. Ve všeobecné škole se vzdělávají žáci společně se žáky bez zdravotního postižení (Geltende Gesetze und Verordnungen, 2023).

Při potřebě speciální pedagogické péče u žáka stanoví školský úřad speciálního pedagoga a vyučujícího pedagoga na všeobecné škole, který zná celkovou situaci žáka. Provede se šetření, kdy se vyjádří i další odborníci. Především je nutné posouzení odborným lékařem. Poté školský úřad určí, které všeobecné školy nebo speciální může žák navštěvovat. V závěru je proveden pohovor s rodiči o výsledcích šetření (§ 13, Vyhláška AO-SF).

Děti se SVP jsou většinou vzdělávány v těchto školách:

- Allgemeinen Schulen (všeobecné vzdělávací školy a odborné školy).
- Förderschulen (speciální školy).
- Klinikschulen (školy při klinikách) (Vyhláška AO-SF, § 2).

Děti s postižením sluchu či zraku mohou požádat o ranou pedagogickou intervenci, kdy mohou navštěvovat denní stacionáře při speciálních školách, nebo mohou mít domácí výuku. Děti s mentálním poškozením navštěvují Förderschwerpunkt Geistige Entwicklung a mají nárok zde být do 25 let věku, pokud mohou dosáhnout cíle vzdělávání.

SPECIÁLNÍ ŠKOLY DLE ZAMĚŘENÍ:

- Förderschulen mit dem Förderschwerpunkt Lernen (SŠ se zaměřením na poruchy učení).
- Förderschule mit dem Förderschwerpunkt Sprache (na poruchy řeči).
- Förderschule mit dem Förderschwerpunkt Emotionale und soziale Entwicklung (pro sociální a emoční rozvoj).
- Förderschulen mit dem Förderschwerpunkt Hören und Kommunikation (SŠ na poruchy sluchu a komunikaci).
- Förderschulen mit dem Förderschwerpunkt Sehen (SŠ pro nevidomé a zrakově postižené).
- Förderschulen mit dem Förderschwerpunkt Körperliche und motorische Entwicklung (SŠ zaměřená na tělesný a motorický rozvoj).
- Förderschule mit dem Förderschwerpunkt Geistige Entwicklung (zaměření na duševní rozvoj).
- Schulen für Kranke (škola pro nemocné) (Schulentwicklungsplanung, ©2023).

V Severním – Porýní – Vestfálsku mají možnost získat maturitní vysvědčení žáci se zaměřením na poruchy očí celkem v 5 školách. V oblasti se zaměřením na sluch a komunikaci je možno studovat na 7 školách, kdy je na některé z nich i možnost ubytovacích kapacit. Na škole sekundární úrovně 1 se zaměřením na jazyk je 5 druhů škol, kde jsou děti doprovázeny od 5. třídy až do maturitního vysvědčení (Bach, 2000).

V praxi se objevuje několik problémů, které inkluzi znesnadňují. Jedná se o to, že speciálně-pedagogická praxe je trochu izolovaná od běžné školní praxe. Inkluzivní škola potřebuje inkluzivně vyškolené učitele. Je nutné dostatečně navýšit finanční prostředky pro inkluzivní školy. Při výuce heterogenní skupiny musí být navýšen počet pedagogů. Německá škola klade větší důraz na znalosti, ale inkluzivní škola se soustředí více na rozvoj kompetencí (Reich, 2012).

3.2 Speciálně pedagogická podpora

Pokud je u žáka zjištěno, že potřebuje speciální pedagogickou podporu, je mu ze zákona poskytnuta. Žák by měl dostat podporu dle svých individuálních potřeb, které mu umožní optimální vzdělávání a vývoj.

Speciálně pedagogickou podporu dostávají žáci s:

- poruchami učení,
- komunikačními problémy,
- nedostatky v oblasti emocionálního a sociálního rozvoje,
- poruchou zraku,
- poruchou sluchu,
- nedostatky duševního vývoje,
- poruchou fyzického a motorického vývoje,
- dále mají na tuto podporu nárok děti s poruchou autistického spektra.

(Förderschule | Bildungsportal NRW) (Schulministerium, ©2023).

V praxi může být rozdělení dětí dle postižení do speciálních škol problém, protože to zvyšuje nároky na kvalifikační rozřazení pracovníků v těchto školách. Často je v diagnostické praxi obtížné děti optimálně rozřadit dle jejich postižení (Reich, 2012, s. 80).

3.2.1 Zařazení dítěte do speciálního vzdělávání

Rodiče podají prostřednictvím školy žádost o zahájení řízení přiznání speciálně-pedagogické podpory. Výjimečně může být řízení o této potřebě zahájeno na základě žádosti školy. Pokud je žákům podpora přiznána, tak jim školský úřad navrhne

Algemeine Schule, kde může žák studovat, anebo mají rodiče možnost si vybrat Förderschule, pokud v jejich oblasti existuje. Potřebu této podpory škola nejméně jednou ročně vyhodnotí (Förderschule, ©2023).

Nejčastěji probíhá vzdělávání dětí se SVP na Förderschulen či na Allgemeine Schulen mit sonderpädagogischen Förderung (na všeobecné škole se speciálním vzděláváním). Ve všeobecných školách plánují výuku také speciální pedagogové ve spolupráci s učiteli. Organizují vzdělávací opatření, poradenské služby a podporu všech dětí. Förderschule mohou být organizována společně, kdy jsou sloučeny speciální školy s různými prioritami. Zároveň mohou mít i na odlehlých místech své pobočky. Školský zákon Schulgesetz für das Land Nordrhein-Westfalen (Schulgesetz NRW – SchulG) 1 z 15. 2. 2005 uvádí: *Paragr. 20 písm. 4 „Ve zvlášť výjimečných případech může školský úřad rozhodnout, odchýlně od rodičů, že musí pro žáka zvolit Allgemeine Schule místo Förderschule anebo naopak Förderschule místo Allgemeineschule. To předpokládá, že nejsou v požadovaném místě splněny personální a materiální požadavky, kdy nemohou být splněny ani s přiměřeným úsilím. Toto musí školská inspekce zdůvodnit a dát rodičům možnost se vyjádřit. Zároveň poskytne informace o poradenských službách“* (BASS 2022/2023-1-1 Schulgesetz für das Land Nordrhein-Westfalen (Schulgesetz NRW – SchulG) (Ritterbach Verlag, ©2023; Schulgesetz für das Land Nordrhein-Westfalen (Schulgesetz NRW – SchulG)1, ©2023).

Žáci jsou zde stejně jako v ČR zařazeni do výuky na základě inkluzivních opatření do běžné školy, a nebo navštěvují školy speciální. *Paragr. 21, písm. 1: „Na žádost školy nebo rodičů je možné zřídit domácí vzdělávání pro žáky u kterých je nepravděpodobné, že mohou z důvodu nemoci navštěvovat školu déle než šest týdnů anebo u žáků, kteří nemohou dlouhodobě a pravidelně navštěvovat vyučování z důvodů dlouhodobé nemoci.“* (BASS 2022/2023-1-1 Schulgesetz für das Land Nordrhein-Westfalen (Schulgesetz NRW – SchulG) (Ritterbach Verlag, ©2023; Schulgesetz für das Land Nordrhein-Westfalen (Schulgesetz NRW – SchulG)1, ©2023).

V Severním Porýní-Vestfálsku je poradenství organizováno při školách pro jednotlivé zdravotní postižení. Tyto školy poskytují poradenství pedagogům i rodičům. Rozhodnutí, jakou školu mají děti navštěvovat, určí rodiče ve spolupráci s příslušným školským úřadem.

3.3 Inkluzivní vzdělávání v Německu

Vzdělávání v inkluzivních školách musí být v souladu s potřebami žáků se SVP a i žáků intaktních. Dále by mělo odpovídat jejich vývoji. Je potřeba zdůraznit, že je jiný nejenom každý žák, ale i konkrétní skupina v inkluzivní škole (Lechta, 2016).

Na inkluzi můžeme nahlížet především jako na sociálněpolitický koncept soužití s lidmi, kteří vyžadují nějaký druh pomoci. Tato pomoc je nastavena na určitých právech a solidaritě (Hornáková In: Lechta, 2016).

Speck zdůraznil (In: Zenker, 2014), že léčebná pedagogika je unikátní, protože se zaměřuje na odstranění všech překážek pro dítě, které by mu bránilo se vyvinout jako jedinečná osobnost. Dítě, které si uvědomuje svoji hodnotu, má dostatečné kompetence, se kterými se dokáže sociálně začlenit (Hornáková In: Lechta, 2016).

Cílem musí být "Tolik inkluze, jak jen je možné!" Přechod k inkluzivnímu školnímu systému je dlouhý proces. Pokud má opravdu docházet k nárůstu inkluzivních opatření, bude vždy záležet na diskuzích, které nebudou konfrontačně argumentovat, ale bude větší důraz kladen na solidaritu všech, kteří se podílejí na začlenění lidí s postižením ve škole a ve společnosti (Klemm In: Speck, 2011).

CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍ POLITIKY BRD

Německo schválilo Národní plán platný pro všechny spolkové země, kde si vytvořilo společné cíle na příštích deset let. Tento plán zahrnuje opatření ze všech oblastí života od školství, zdravotnictví, mobility, žití ve společnosti až k politické účasti. Musí být postupně zajištěna jednotlivá opatření individuální podpory ve formě vhodných komunikačních metod, bezbariérových školních budov, odborného personálu. V posledních letech vznikla řada neziskových organizací, které se snaží podpořit společnost v lepší informovanosti. Zdarma poskytují rodičům poradenství a aktivně se snaží předcházet neinformovanosti, doprovází rodiče i na různé instituce, aby se snáze domohli svých práv (Reich, 2012).

V Německu se již zabývá mnoho institucí uváděním různých inkluzivních opatření do praxe. Ve škole se nejedná jenom o zajištění personální, ale také o celkové optimální vybavení školy a její vylepšení. Jedná se např. o dodržování určitých zásad ohledně využití prostoru, místnosti by měly být multifunkční, kde by byly vytvořeny vhodné

odpočinkové zóny, prostor vhodně oddělený a přizpůsobený i alergickým dětem. Využívání výškově nastavitelných stolů i židlí. Poskytnutí různých možností k pohodlnému sezení. Vytvoření odpočinkových místností. Konkrétních možností zlepšení je velké množství, a je zároveň pravdou, že jsou hodně finančně nákladné (Bach, 2000).

Počet škol, které se podílí na inkluzivním vzdělávání v Německu, stoupá, ale nazvat celý vzdělávací systém již inkluzivním není možné. Neustále se zde v praxi naráží na neochotu pedagogických pracovníků, aby do své práce aktivně zaváděli inkluzivní prvky. Řada z nich zde často trvá na existenci dřívějších “speciálních zařízení“ a podpoře postižených v převážně vylučujících strukturách. Z těchto důvodů ani dostatečně neinformují o možnostech, který zákon nabízí a mnohdy kladou překážky. Provozovatelé speciálních zařízení si neuvědomují, že není vhodné separovat postižené lidi od zbytku obyvatelstva. Pak dochází k určitým komickým řešením, např. speciální škola pořádá inkluzivní školní slavnosti. Toto řešení ale ve skutečnosti není v žádném případě inkluzivní. Společnost musí změnit svůj pohled na problém vylučování lidí s postižením a cíle inkluzivní společnosti. Bez tohoto nemůžeme nadále očekávat, že inkluzivní nástroje schválené zákonem budou maximálně využity ve prospěch postižených dětí přímo v praxi (Bach, 2000).

Bylo by vhodné, aby se odborníci ze všech členských států dohodli na konkrétních inkluzivních postupech, které by byly pro všechny členské země závazné. Je překvapující odlišnost výkladu školské integrace v jednotlivých státech EU.

Problémem v současnosti jsou vysoké nároky na inkluzivní školu. Jedná se nejenom o využití asistentů pedagoga, ale i o proškolení a spolupráci běžných pedagogů, zajištění dalších externích pracovníků, kteří budou nápomocni v řešení konkrétních problémů dítěte, jako je např. logoped, fyzioterapeut, psychoterapeut apod. Často je nutné uzpůsobit i pracovní prostředí a investovat velké prostředky do pomůcek, které usnadní dítěti vzdělávání. Je nutný i větší časový prostor pro práci s dětmi bez handicapu, abychom podpořili vzájemnou komunikaci a přirozené prostředí mezi dětmi.

Heterogenní složení kolektivu je jednoznačně přínosem pro všechny žáky a budoucí devizou pro celou společnost v budoucnosti. V neposlední řadě je nutná úzká spolupráce rodiny se školou a všemi dalšími odborníky.

Vzhledem ke kritice z řady odborníků ohledně inkluze se vláda Severního – Porýní – Vestfálska rozhodla, že dodatečně navýší množství finančních prostředků pedagogických pracovníků včetně sociálních pedagogů na základních školách. Jejím cílem je zlepšit podmínky inkluzivních opatření. Jedná se o celý komplex opatření, kdy navyšuje finanční prostředky pro školské úřady, aby mohli lépe kompenzovat materiální výdaje. Dále se jedná i o rozšíření možností dalšího vzdělávání stávajících pedagogů v oblasti inkluze a navýšení množství studijních míst v oboru speciální pedagogika (Bach, 2000).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ SE SVP V ČR A V SRN SEVERNÍM PORÝNÍ-VESTFÁLSKU

4.1 Cíl výzkumného šetření

Pro výzkum bylo potřeba stanovit si hlavní a dílčí výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka: Jaký je rozdíl v přístupu k problematice pomoci konkrétních dětí?

Dílčí výzkumné otázky: Jsou rodiče spokojeni s přístupem zainteresovaných osob? Mají rodiče dostatek informací ohledně inkluzivního vzdělávání svého dítěte?

METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Při výzkumném šetření byla použita kvalitativní forma výzkumu. Jedná se o popis kazuistik, analýzu dokumentace žáků, pozorování a rozhovory s rodiči.

4.2 Výzkumný soubor a oblast řešení

Výzkumné šetření bylo provedeno na základních školách, kdy jeden žák navštěvuje školu v SRN Severní Porýní-Vestfálsko a druhý v ČR.

Výzkumný soubor obsahoval dva žáky s kombinovanou vadou.

4.3 Vlastní šetření

Vzhledem k tomu, že jsem měla možnost absolvovat odbornou praxi na dvou základních školách ve vybraných zemích, jsem se rozhodla popsat kazuistiky dvou dětí a přístup k řešení jejich možnosti vzdělávání v průběhu času.

4.4 Kazuistika dítěte v SRN Severním Porýní-Vestfálsko

Jméno dítěte: Maria

Věk: 8 let

Sourozenci: bratr Peter, věk: 11 let

Rodinná anamnéza

Maria pochází z úplné rodiny, kde funguje převážně matka, otec částečně. Její bratr je zdravý, navštěvuje základní školu. Z počátku se nechoval k Marii vždy s ohleduplností, což souviselo s jeho věkovou nevyzrálostí. Postupem věku se však tato situace zlepšila. V rodině se hovoří dvojjazyčně, německy a česky, kdy matka se snaží mluvit pouze rodným českým jazykem a otec německy. Maria mluví německým jazykem plynule, bez akcentu. Český jazyk ovládá výborně, při pobytu v ČR lidé nevypozorují, že žije trvale v Německu.

Matka je Češka, má 40 let, střední odborné vzdělání ukončené maturitou. Momentálně pracuje jako odborná poradkyně na plný úvazek. V rodině je dominantní, má vůdčí roli. Matka je pracovní velice vytížená.

Otec je Němec, má 45 let, dokončené vysokoškolské vzdělání technického směru. Dříve pracoval jako manažer velké firmy. Momentálně je plně invalidní, má těžké postižení očí a sluchu. Snaží se děti po příchodu ze školy obstarat, jinak chod domácnosti zabezpečuje organizačně plně matka. Otec je schopen péče o děti jen částečně vzhledem ke svému zdravotnímu stavu.

Vztahy v rodině jsou komplikované, na výchově se podílí oba rodiče. Otec je přehnaně autoritativní, má rozdílné názory na výchovu dětí a celkový pohled na rodinný život nežli matka. Rodina bydlí ve velkém domě se zahradou, finančně je dobře zajištěna. Děti mají společný pokoj.

Ve volném čase se děti věnují různým aktivitám v zájmových kroužcích, například výuce hry na piano a kytaru, výtvarnému umění a plavání. Mimo to jezdí s matkou hodně na výlety a společně sportují. Otec se nikdy neúčastní společných aktivit s dětmi. Absolvují pravidelně léčebné lázeňské pobyty v Německu.

Rodiče se přiklonili k názoru, že je vhodné mluvit oběma jazyky na děti již od narození, tento postup se plně osvědčil.

Osobní anamnéza

Průběh gravidity matky byl bez větších obtíží, pouze ve 20 týdnu došlo k silným křečím a velkým pánevním bolestem. Matka byla krátce hospitalizována, těhotenství nebylo vyhodnocené jako rizikové. Matka žádala v průběhu těhotenství o kontrolní vyšetření plodové vody, což bylo odmítnuto. Ve 34 týdnu těhotenství byl zjištěn možný problém s nedostatečnou výživou plodu a proveden předčasně porod císařským řezem. Porodní váha byla 1715 g, délka 46 cm. Maruška byla umístěna v porodnici do inkubátoru a později převezena na speciální dětskou kliniku, kde strávila další 4 měsíce. Matka nastoupila do zaměstnání a za dítětem každý den dojížděla. Dítě se jevílo dle testů, které bylo možné v tu dobu udělat bez obtíží.

U Marii se později projevila řada zdravotních komplikací. Byl jí diagnostikován atopický ekzém, trpěla chronickými záněty průdušek, v průběhu více let měla nevysvětlitelné vysoké horečky a dále se projevilo astma. S odstupem času bylo diagnostikováno poškození sluchu a očí.

V současnosti je Maria vzhledem k silným astmatickým záchvatům nucena používat kortikosteroidní léčbu a v akutních fázích nemoci několikrát denně inhalovat různé druhy léků.

Maria je drobná a štíhlá. Má dlouhé blond vlasy a modré oči. Je vždy čistě a moderně oblečena. S velkým zájmem o sebe pečuje. Je velmi citlivé děvče, které je připraveno komukoliv pomoci, oplývá výrazným sociálním cítěním. Od útlého věku zvládá s přehledem péči o svá naslouchadla a brýle. V případě astmatických projevů plně ovládá inhalační aplikaci kortikosteroidních léků.

Popis diagnóz: oční vada myopia magna, astigmatismus a mikrostrabismus. Dále astma bronchiale, atopický ekzém, chronické záněty průdušek, středně těžká nedoslýchavost

Údaje z průkazu pro brýle: pravé sklo dioptrie -13,50, cylindrické +2,00, levé sklo dioptrie -16,00, cylindrické +1,75

Vzdělávání

Maria nastoupila do mateřské školy, poté se zapojila do vzdělávání na běžné základní škole, kdy navštěvuje momentálně druhou třídu základní školy.

Z rozhovoru s matkou vyplynulo, že nebyla před nástupem dítěte do běžné ZŠ plně informována, že by mělo dítě nárok na určité zvýhodnění. Matka přes odpor školy přesto požádala o pomoc školský úřad. Pedagog doporučil matce přestup na Speciální školu a s tím matka nesouhlasila, protože je hodně vzdálená od místa bydliště. Zažádala tedy o kompenzace znevýhodnění „Nachteilsausgleich“. Došlo k šetření, kdy se přihlíželo hlavně k lékařským zprávám. Následně podporu poskytla Speciální škola pro zdravotně znevýhodněné děti. Tato škola se snažila analyzovat její handicap, doporučila asistentku pedagoga specializovanou na děti s poruchou sluchu a zraku. Průběžně probíhaly konference s ředitelkou školy, třídní učitelkou, asistentkou pedagoga, speciálním pedagogem, logopedem a rodiči. Do školy začal dojíždět pravidelně speciální pedagog vyškolený na poruchy sluchu a střídal se s pedagogem specializovaným na oční vady.

Byl jí přidělen speciální polohovací školní stůl s kterým si mohla v průběhu výuky sama měnit polohu dle potřeby. Dále dostala točící židli a speciální lampu se studeným světlem. Dostala FM přístroj, přijímač na sluchátkách, učitelka má speciální mikrofon s přijímačem a musela absolvovat speciální školení. Zdravotní pojišťovna poskytla speciální lupu. Matka žádala ještě o mikrofony na stolky pro spolužáky, což bylo zamítnuto. Bylo odůvodněno tím, že učitelka je v průběhu výuky mobilní, takže může mikrofon zapůjčit žákům. Třída byla přestavěna, odhlučněna a přikryta kobercem, aby se zamezilo případné ozvěně a zlepšila se srozumitelnost řeči. Ve třídě byl instalován nový rozvod elektřiny potřebný pro lampu. Dále bylo doporučeno respektování pracovního tempa, redukce domácích úkolů, delší čas při zkušebních testech, sešity s většími linkami, zvětšené písmo.

Třídní učitelka uvádí, že se Maria se dobře začlenila do kolektivu. Projevuje se u ní zvýšená únava, což se řeší v průběhu výuky, kdy si může udělat pauzu. Někdy se projevuje, že špatně vidí na tabuli, červenají ji oči. Často drží předměty ve velice krátké vzdálenosti před sebou.

Podpůrná opatření a podpora ze strany učitele:

- jasné stanovení plánu práce pro každý den,
- omezení fyzické námahy,
- používat zvětšené materiály,
- případná pomoc v rámci doučování,
- podpora při zapojování do kolektivu vrstevníků,
- tolerance osobního pracovního tempa.

Je vhodné využívat speciálně pedagogické metody a přístupy, názorné demonstrační a praktické metody, individualizaci a vizualizaci. Tolerovat osobní pracovní tempo, poskytnout dostatek času. Pozitivní motivaci a zpětnou vazbu. Vždy oceňovat snahu, dílčí úspěchy i zájem o učení. Během vyučování je doporučeno střídání činností, ale i polohy těla při práci.

Zde je představena škola a aktivity speciální školy pro zdravotně postižené, která ji doprovází ohledně SVP:

Škola se zabývá podporou dětí s vadou řeči, motoriky, sluchově a zrakově postižených dětí. Je aktivní ve speciálně pedagogické podpoře. V současnosti škola aktivně podporuje rodinu s předškolní přípravou dětí od 0 roků dítěte do školního věku. Poskytuje odborná poradenství v různých fázích vývoje řeči, sluchu, aby měli rodiče realistická očekávání ohledně stupně poškození, podporují integraci dítěte ve své skupině dětí, např. i v mateřské školce.

Škola je aktivně ve spojení s dalšími odborníky tzn. ergoterapeuty, logopedy, psychology, speciálními učiteli. Dále poskytuje poradenství ohledně manipulace a údržbě zdravotnických pomůcek. Škola doprovází dítě na různých školách po celou dobu školního života, což je obzvlášť důležité při vstupu do školního zařízení, při jakémkoliv změně vyučujícího, či při přestupu na jinou školu. Koordinuje předškolní a školní péči, poskytuje poradenství pro školy běžného typu, odborníky ve školství, proškoluje učitele a vychovatele.

Toto vzdělávání má řadu cílů jako je podpora správného vyslovování slabik, zlepšení artikulace, podpora rozvoje identity, získání základních školních dovedností, samostatnost v obsluze naslouchadel a dalších pomůcek.

Škola organizuje pravidelná setkání s rodiči, prarodiči a sourozenci handicapovaných dětí. Na setkání si všichni společně hrají, zpívají, vyrábějí. Rodiče zde mají možnost společně navázat sociální kontakty a diskutovat společně i s pracovníci poradenského střediska.

Vzhledem k tomu, že dle přání rodičů je mnoho dětí se sluchovým postižením zařazeno do normálních škol, tato škola vysílá za dětmi pravidelně asistenty pedagogů, kteří jsou vzděláni pouze pro děti s poruchou sluchu. Ti se snaží předcházet zvýšené pracovní zátěži, vyloučení žáků z kolektivu a mimo toho se účastní porad i rodičovských setkání. Učitelům poskytují odborné poradenství ohledně metodických a didaktických principů, technických prostředků.

Ve spolupráci se školským úřadem škola provádí na běžných školách určení akustických podmínek v konkrétních třídách, kdy měří dobu dozvuku. Tento parametr je určující pro optimální srozumitelnost řeči. Dále škola nabízí třídním učitelkám těchto žáků speciální školení zaměřené na poruchy sluchu a pomůcky pro sluchově postižené.

4.5 Kazuistika dítěte v ČR

Jméno dítěte: Boris

Věk: 10 let

Sourozenci: sestra o 1 rok mladší

Rodinná anamnéza

Rodina je funkční. Chlapec má ještě mladšího bratra, který je po vývojové stránce v pořádku. Matka má středoškolské vzdělání, pracuje jako prodavačka. Otec pracuje na směnný provoz, takže matka má zkrácený úvazek. Otec i matka se pěkně starají o děti, pravidelně spolupracují se školou, snaží se o maximální podporu dětí. Bydlí nedaleko školy v domě se zahradou. Účastní se různých volnočasových aktivit.

Osobní anamnéza

Boris má diagnostikováno lehké mentální postižení, kdy došlo k nerovnoměrnému vývoji centrální nervové soustavy. Poškození zraku: Myopia magna.

Vzdělávání: povinnou školní docházku zahájil po odkladu školní docházky. Od první třídy je na základě komplexního vyšetření ve Speciálně pedagogickém centru veden jako žák se speciálními vzdělávacími potřebami, je vzděláván dle Individuálního vzdělávacího plánu s pomocí asistenta pedagoga. Boris byl na běžné ZŠ. Má velké problémy ve výuce všech předmětů. V ZŠ selhával v českém jazyce, prvouce a matematice. Zjistilo se, že nemá moc velký zájem o školní práci, nedokáže si osvojit učivo ani z předchozích tříd. Má poruchu koncentrace.

Navštěvoval Mateřskou školu, později běžnou ZŠ 1. třídu a 2. třídu opakoval. Momentálně byl přeřazen z běžné ZŠ a navštěvuje Speciální školu 2. třídu. Dochází k řadě lékařů, na logopedickou péči a doučování.

Boris je milý chlapec, kontakt navazuje s problémy a pod vedením se snaží dle svých možností plnit zadané úkoly. Verbální projev je ovšem chudý, je méně obratný ve vyjadřování. Je zřetelný problém v porozumění instrukcím. Instrukce je nutné fázovat a co nejvíce zjednodušit. Má velice pomalé pracovní tempo a oslabenou pracovní paměť. Koncentrace pozornosti je krátkodobá a vázaná na vnější podněty. Slabý je logický úsudek. Dobré výsledky dosahuje v úkonech souvisejících s manuální zručností.

Chlapec čte po slabikách, slova čte nepřesně, pomalu a bez porozumění. Píše pravou horní končetinou. Při zahájení práce již vyčkává na pomoc. Často přepisuje, gumuje, celkově nezvládá výuku. Má nízké sebevědomí. Je oblíben ve skupině slabších žáků. O školní práci nejeví velký zájem, chybí mu motivace pracovat.

Jedná se o chlapce s nerovnoměrným vývojem Centrální nervové soustavy s celkovým intelektovým výkonem v pásmu lehkého mentálního postižení. I přes nastavená doporučení v běžné ZŠ nezvládal výuku. Matka zažádala o přeřazení syna do vzdělávacího programu na ZŠ praktické. Upozorňovala na dlouhodobý neprospěch syna, na jeho zdravotní stav a nestabilní psychický stav. Žák je veden ve Speciálně pedagogickém centru.

Při rozhovoru s matkou se ukázalo, že je velice spokojena s přístupem SPC, které je celou dobu vzdělávání matce nápomocno. I když se zdálo, že není nutné dítě přeřazovat z běžné školy, považovala to ona sama za vhodnější řešení. Pravidelně byla informována, považovala přístup školy, asistenta pedagoga a třídního učitele za velice korektní.

U žáka v ZŠ jsou uplatňovány speciálně pedagogické metody a přístupy, chlapec vzděláván dle IVP. Dle hodnocení chlapec vždy vyžaduje při plnění jednotlivých úkolů vedení, je demotivovaný a neaktivní. U samostatné práce se ztrácí. V českém jazyce nezvládne napsat diktát, ústní projev má velice omezený a často odpověď neodpovídá otázce. Opakovaně nezvládá učivo.

Obsah vzdělávání je nutný přizpůsobit individuálním schopnostem žáka. Doporučeno je připravit klidné pracovní prostředí, kde bude zažívat pocit bezpečí a jistoty. V průběhu vyučování je vhodné zajistit pravidelný oční a verbální kontakt s Borisem. Je dobré se ujistit, že látce porozumí. Dále je vhodné mu umožnit odreagování pohybem.

Hodnocení žáka

Za úspěch je vhodné chválit, vhodné zajistit okamžitou zpětnou vazbu ze zkoušení, vždy ocenit snahu chlapce.

Zařazení žáka do školy, třídy, oddělení, skupiny dle paragrafu 16 odst. 9 ŠZ:

Na základě výukových obtíží na podkladě globální výukové problematiky, snížení úrovně rozumových schopností, diagnostikované lehké mentální retardace, vady očí a sluchu a s výslovným souhlasem zákonného zástupce je zařazení žáka do školy zřízené dle paragrafu 16, odst. 9 ŠZ plně indikováno. Žák splnil podmínky pro zařazení do ZŠ praktické.

Doporučení: Běžně používané pomůcky v pedagogické praxi. Názorně demonstrační a praktické pomůcky, vizualizované přehledy, fotografie, obrázky a tabulky.

Je vhodné chlapci pomoci se začleněním do kolektivu třídy. Snažit se eliminovat stresové faktory a psychickou zátěž. Pravidelně analyzovat klima ve třídě.

Je doporučeno domluvit organizaci ve škole, procvičit se žákem orientaci po škole a při přesunech. Je vhodné dopomoci při úpravě pracovního místa a s orientací po budově. Instrukce pro chlapce je vhodné jednodušeji formulovat a je důležité na něj dohlížet i o přestávkách.

Je doporučeno chlapce posadit poblíž pedagoga. Při přechodu po budově se bude pohybovat pomaleji. S matkou je dohodnuto, že bude ráno předávat chlapce do třídy. V počátku je nutná postupná adaptace na nové prostředí.

Chlapec bude uvolněn z hodin TV. V případě nemoci pedagog předpřipravuje požadavky pro domácí výuku a matka si podklady do 2 až 3 dnů pro chlapce vyzvedne.

Vzdělávání

V ZŠ speciální byl na základě oslabení kognitivního výkonu a lehké mentální retardace vypracován Individuální vzdělávací plán:

U žáka se projevuje oscilace pozornosti, rychlé a nedbalé plnění pracovních úkolů, pasivní. Při plnění úkolů vyžaduje opakované vysvětlení zadání, má chudou slovní zásobu a vadu řeči. Zadané domácí úkoly plní ve spolupráci s matkou. Je přátelský, má vysokou absenci.

Popis obtíží z pohledu zákonného zástupce žáka: Nevládnutí učiva základní školy, nervozita.

Priority, cíle a postupy ve vzdělávání žáka: umožnění úspěšného zvládnutí učiva, zapojit žáka do skupiny vrstevníků, rozšiřování slovní zásoby, správná výslovnost hlásek, tolerance chyb vyplývajících z celkově opožděného vývoje, rozvíjení samostatnosti při plnění zadaných úkolů.

Podpůrná opatření a podpora ze strany učitele:

- poskytování pozitivní zpětné vazby,
- preference pozitivní motivace pro práci ve škole,
- ověřovat si, zda žák zachytil hromadné pokyny a instrukce,
- podpora koncentrace osobnosti, při odklonění pozornosti navrácení žáka zpět k úkolu,
- trpělivý a důsledný přístup v rozvoji řeči a správnosti výslovnosti hlásek,
- rozvoj hrubé a jemné motoriky,
- rozvoj sociálních dovedností a pracovních návyků.

Úprava obsahu: Žák s lehkou mentální retardací vzděláván podle minimálních výstupů z RVP „Klíč“ pro ZV – 2. ročník

V českém jazyce procvičovat již naučená písmena abecedy, dokončení nácviku zbývajících písmen abecedy, přednášet jednoduchá říkadla, popis obrázků apod.

V matematice vytváření konkrétních představ o číslech, procvičování čísel, rozklad čísla, psaní čísel, slovní úlohy apod.

Podpůrná opatření ze strany asistenta pedagoga: přítomnost a podpora žáka je řízena učitelem, zapojování do skupinové činnosti, informování žáka o plánu na celý den, dopomoc, ověřování porozumění, věnovat se individuální práci a spolupráci i s rodiči, dohlížení na dítě o přestávkách, podpora v kolektivu

Zde je v krátkosti představena škola, kterou momentálně navštěvuje dítě č. 2, Boris:

Jedná se o základní školu speciální a praktickou, kterou navštěvují děti se SVP. Výukový program je upraven pro děti s lehkým mentálním postižením. Je to škola, která se nachází v menším městě a je dobře vybavená. Vzdělávají se zde děti i s kombinovaným postižením. Mají zde multifunkční hřiště, možnost plaveckého výcviku nebo možnost v zimním období bruslit. Škola má svoji družinu a možnost stravování v centrální školní jídelně.

Ve škole působí školní metodik prevence a výchovná poradkyně, která poskytuje i konzultační hodiny. Pedagogové se aktivně snaží řešit rozmanité problémy, jak s rodiči, tak žáky. Školní metodik prevence se snaží koordinovat spolupráci rodičů i pedagogů. Probíhají individuální konzultace a jednání se sociálním odborem, PPP a SPC. Ve třídě je rovněž asistent pedagoga.

Shrnutí výzkumného šetření

V průběhu šetření se ukázalo, že v SRN Severním Porýní – Vestfálsku je odlišný postup. Je třeba žádat konkrétně o jednotlivou kompenzaci znevýhodnění, kdy její přiznání je vždy řešeno individuálně. Dále se jeví, že je zde tendence zařazovat děti se SVP spíše do Speciálních škol, kde jsou již obsahově upravené výukové plány. U žáka v ČR je evidentní, že hlavní funkci v řešení problémů dítěte přebírá SPC, které úzce spolupracuje se školou. V obou případech jsou vidět určité odlišnosti v postupu u dětí se SVP.

Z uvedeného šetření je zřetelné, že musí být zachován důraz na individuální posouzení konkrétních případů, což je u dětí s kombinovanou vadou ještě více zřetelné. Není možné řešení paušalizovat. Záleží na mnoha okolnostech, kdy musíme brát ohledy i na přání rodičů.

V průběhu výzkumného šetření se ukázalo, že v Německu i v ČR inkluze probíhá, neustále se vyvíjí, i když v rozdílných podmínkách. Německo je finančně na jiné úrovni než ČR, ale i tam se ukazuje, že celý systém je nesmírně složitý, zahrnuje interdisciplinární přístup, je náročný na organizaci a vybavení, ale hlavně i na individuálním přístupu jednotlivých odborných pracovníků, kteří se o děti se SVP starají. Ukázalo se, že péče o tyto děti je obzvláště náročná po odborné stránce a bude muset být vždy řešena individuálně v kooperaci všech odborníků z různých oblastí.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo posouzení vzdělávání dvou vybraných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR a v SRN Severním Porýní - Vestfálsko. Základní metodologií byla kritická analýza odborné literatury, porovnání vybraných žáků prostřednictvím kazuistik a pozorování vybraných žáků. Dále se prováděly rozhovory s rodiči a učiteli. Práce je členěna do teoretické a praktické části. Teoretická část se v první části zabývala vývojem žáka. Druhá kapitola popsala základní informace z oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR a třetí kapitola se zabývala o problematiku vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v SRN Severním Porýní – Vestfálsku. V praktické části práce byly představeny dvě kazuistiky žáků se SVP. Byly analyzovány možnosti vzdělávání žáků se SVP v obou vybraných zemích. Práce charakterizuje základní možnosti dítěte se SVP ohledně vzdělávání v obou zemích. Jedná se o systém speciálních škol, poradenských pracovišť i podpůrných opatření.

Tato práce poukazuje na různorodost problémů žáků se SVP. Je důležité těmto dětem dát maximální šance, aby se mohly plně zařadit do vzdělávacího procesu. Ukazuje se však, že i když v současné době máme k dispozici dost prostředků, jak toto vzdělávání pozitivně ovlivnit, společnost ještě ani po mnoha letech není zcela připravena přijmout zdravotně znevýhodněné lidi a vytvořit jim podmínky, na které mají ze zákona nárok. Pořád se ve společnosti vyskytují lidé, kteří mají tendenci za určitou jinakost dotyčné lidi trestat. U těchto žáků je obzvláště důležitý odborný a laskavý přístup, jelikož se u nich projevuje vícenásobné postižení, často i s nejistou prognózou dalšího vývoje onemocnění.

Na evropské úrovni se ukazují neustále rozdíly v cílech i v prostředcích, které jednotlivé státy chtějí věnovat na integrování takových osob. V Německu je systém založen na integračním vzdělávání a na speciálním školství. Jsou zde rozlišovány konkrétní typy postižení, a těm je pak přiřazen určitý typ speciální školy, která tyto děti podporuje celý školní cyklus, včetně běžných škol. U nás byly některé speciální školy zrušeny, a je tak cílem maximální inkluze a integrace dětí se SVP do běžných škol.

Již 13. 12. 2006 byla Valným shromážděním OSN přijata Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. Úmluva zahrnuje stvrzení lidských práv i pro lidi s postižením.

Na základě této Úmluvy mohou trvat postižení lidé na nediskriminaci, plné začlenění do společnosti a rovnost příležitostí.

Úmluva v Německu začala platit od roku 2009, kdy jsou německé školy povinny ze zákona přijímat také postižené děti nebo děti s poruchou chování. S postupem času se ovšem i tady ukázalo, že pouze schválit zákon o inkluzi nestačí. Je potřeba v lidech vzbudit obecné povědomí o hlavních výhodách inkluze a metodicky vést odborné pracovníky. Na základě zmíněné dohody mají zdravotně postižené osoby právo získat náležitou podporu k tomu, aby se mohly běžně účastnit všedního života.

Závěrem by se dalo konstatovat, že v Německu i v ČR se inkluze neustále vyvíjí a v každé zemi jsou určité odlišnosti v přístupu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

FISCHER, Slavomil (2014). *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-792-7.

JANKOVÁ, Jana (2015). *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zrakového postižení a oslabení zrakového vnímání: dílčí část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4649-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ (2006). *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

LECHTA, Viktor (2016). ed. *Inkluzivní pedagogika*. Přeložil Tereza HUBÁČKOVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1123-5.

LUDÍKOVÁ, Libuše (2005). *Kombinované vady*. V Olomouci: Univerzita Palackého. ISBN 8024411547.

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika (2015). *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4722-3.

OPEKAROVÁ, Olga (2007). *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-35-8.

PIPEKOVÁ, Jarmila (2006). ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido. ISBN 80-7315-120-0.

ŘÍČAN, Pavel (2014). *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0772-6.

SLOWÍK, Josef (2007). *Speciální pedagogika*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

VÁGNEROVÁ, Marie (2005). *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0956-0.

VALENTA, Milan (2014). *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0602-6.

VÍTKOVÁ, Marie (2004). ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-071-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BACH, Heinz (2000). *Geistigbehindertenpädagogik*. 16th ed. Berlin: Spiess. V. ISBN 3-89166-366-8.

JUNGBAUER, Johannes (2017). *Entwicklungspsychologie des Kindes und Jugendalters. Ein Lehrbuch für Studium und Praxis sozialer Berufe*. Weinheim: Juventa Verlag ein Imprint der Julius Beltz. ISBN 978-3-7799-3798-2

REICH, Kersten (2012). *Inklusion und Bildungsgerechtigkeit: Standards und Regeln zur Umsetzung einer inklusiven Schule*. Weinheim: Beltz. ISBN 978-3-407-25681-2.

SPECK, Otto (2011). *Schulische Inklusion aus heilpädagogischer Sicht: Rhetorik und Realität*. München: Reinhardt. ISBN 978-3-497-02229-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

Arbeitshilfe: Gewährung von Nachteilsausgleichen für Schülerinnen und Schüler mit Behinderungen, Bedarf an sonderpädagogischer Unterstützung und/oder besonderen Auffälligkeiten in der Primarstufe – Eine Orientierungshilfe für Schulleitungen (2017). Schulministerium [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: https://www.schulministerium.nrw/sites/default/files/documents/1-Arbeitshilfe_Primarstufe.pdf

Dopady tělesného postižení a závažného onemocnění na vzdělávání (©2023). *Katalog podpůrných opatření* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/telesne-postizeni-a-zavazna-onemocneni/2-dopady-telesneho-postizeni-a-zavazneho-onemocneni-na-vzdelavani/>

Förderschule (©2023). *Schulministerium* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.schulministerium.nrw/foerderschule>

Charakteristika podpůrných opatření (©2023). *Katalog podpůrných opatření* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/7-charakteristika-podpurnych-opatreni/>

Jugend und Schule: Die Zukunft: Kinder und Jugendliche (©2023). *Jugend-und-schule* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://jugend-und-schule.lwl.org/de/>

Ritterbach Verlag (©2023). [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.schulwelt.de/>

RVP SV – Rámcové vzdělávací programy pro speciální vzdělávání (©2022). *Edu.cz* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-specialni-vzdelavani/>

Geltende Gesetze und Verordnungen (2023). *Recht* [online]. 2023 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_text?anw_nr=2&gld_nr=2&ugl_nr=223&bes_id=7587

Schulentwicklungsplanung (©2023). *Lwl* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.lwl-schulen.de/de/schulentwicklungsplanung/>

Schulgesetz für das Land Nordrhein-Westfalen (Schulgesetz NRW – SchulG)1 (©2023). *BASS* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://bass.schulwelt.de/6043.htm>

Schulministerium (©2023) [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.schulministerium.nrw/>

Sozialgesetzbuch (SGB) (©2023). *Sozialgesetzbuch-sgb.de* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/>

Special Needs Education within the Education system (©2023). *European-agency.org* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/country-information/germany/national-overview/special-needs-education-within-the-education-system>

Stupně podpůrných opatření: stupeň 1 (©2023). *Katalog podpůrných opatření* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/3-komu-jsou-podpurna-opatreni-urcena/3-1-stupne-podpurnych-opatreni/>

Školská poradenská zařízení a jejich činnost v oblasti podpůrných opatření (©2023). *Katalog podpůrných opatření* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/5-skolska-poradenska-zarizeni-a-jejich-cinnost-v-oblasti-podpurnych-opatreni/>

Seznam použitých právních předpisů

Část druhá vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami hlava i (2016). *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27/zneni-20210101#cast2>

Vyhláška č. 72/2005 Sb. (2005). Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>

Vyhláška č. 73/2005 Sb. (2005). Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-73>

Vyhláška MŠMT č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*, ve znění účinném od 1. 1. 2020.

Vyhláška MŠMT č. 607/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, ve znění účinném od 1. 1. 2021.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), novela 261/2021Sb., část první, paragraf 16, odst. 1.

ZÁKON Č. 563/2004 Sb. (2004). O pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563?text=563%2F2004>

Zákon č. 82/2015 Sb. (2015). Zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-82>

SEZNAM ZKRATEK

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

SPC– Speciálně-pedagogické centrum

SVP– Speciální vzdělávací potřeby

IVP– Individuální vzdělávací plán

ZŠ – Základní škola

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petra Skalická

Obor: Speciální pedagogika – Vychovatelství

Forma studia: Bakalářské kombinované studium

**Název práce: Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
v ČR a v SRN Severní – Porýní – Vestfálsko**

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 13

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 4

Počet internetových zdrojů: 15

Vedoucí práce: doc. PhDr. Květoňová Lea, Ph.D.